

Vyönkiristäjien maa

Suomalaisten halu leikata
valtion menoja ei hellitä

Sami Metelinen
Toimituspäällikkö, EVA

sami.metelinen@eva.fi
@SamiMetelinen
www.eva.fi

- Enemmistö (58 %) suomalaisista on sitä mieltä, että Suomi elää nykyisin liikaa velaksi ja joutuu sen seurauksena vielä suurten ongelmien eteen.
- Hallituspuolueiden kannattajat ovat yksituumaisia velkaantumisen vaaroista, mutta vasemmistopuolueiden ja vihreiden kannattajat eivät ole yhtä huolissaan.
- Yli puolet suomalaisista (52 %) leikkaisi julkisen talouden menoja edelleen. Yleisesti ottaen suomalaisten leikkausvalmiudessa ei havaita hälvenemistä kahden vuoden takaiseen verrattuna.
- Suomalaisten suosituimpia leikkauskohteita ovat edelleen poliittiset päättäjät ja hallinto. Erityisesti oikeistopuolueiden suosimia leikkauskohteita ovat kehitysapu ja Yleisradio. Leikkauskohteina suosiotaan eniten ovat menettäneet urheilu ja liikunta sekä kulttuuri ja taide.

Suomalaiset eivät osoita väsymisen merkkejä julkisen talouden tasapainottamisen tavoitteeseen. EVAn aiemmin raportoimat tulokset syksyn 2024 Arvo- ja asennetutkimuksesta osoittavat, että enemmistö toivoo talouden tasapainotustoimien jatkamista tällä eduskuntakaudella ja puolet toivoo, että tasapainottaminen tehdään menoja leikkaamalla.¹ EVA selvitti viimeksi ennen kevään 2023 eduskuntavaaleja suomalaisten näkemyksiä julkisen talouden tasapainottamisesta ja mahdollisista leikkauskohteista. Nyt samaa mahdollisten leikkauskohteiden listaa kysyttiin uudestaan. Suomalaisten leikkaushalut ovat isossa kuvassa pysyneet ennallaan: mieluiten leikattaisiin poliittisilta päätöksentekijöiltä, hallinnosta, Yleltä ja kehitysyhteistyöstä (ks. Kuvio 5 s. 7).

Kevään 2023 eduskuntavaaleissa suomalaisten selvä enemmistö toivoi hallituksen painottavan ohjelmassaan velkaantumisen pysäyttämistä.² Vaalien jälkeen aikaansaatua Petteri Orpon hallitus otti suomalais-

ten enemmistön toiveita vastaten ohjelmansa kärkitavoitteeksi velkaantumisen pysäyttämisen ja velkasuhteen kääntämisen.³ Hallitus on ohjelmansa mukaisesti tehnyt nyt yhteensä noin kuuden miljardin euron edestä säästötoimia, mutta valtiovarainministeriön mukaan toimet eivät riitä kääntämään velkaantumiskehitystä (Kuvio 1).⁴

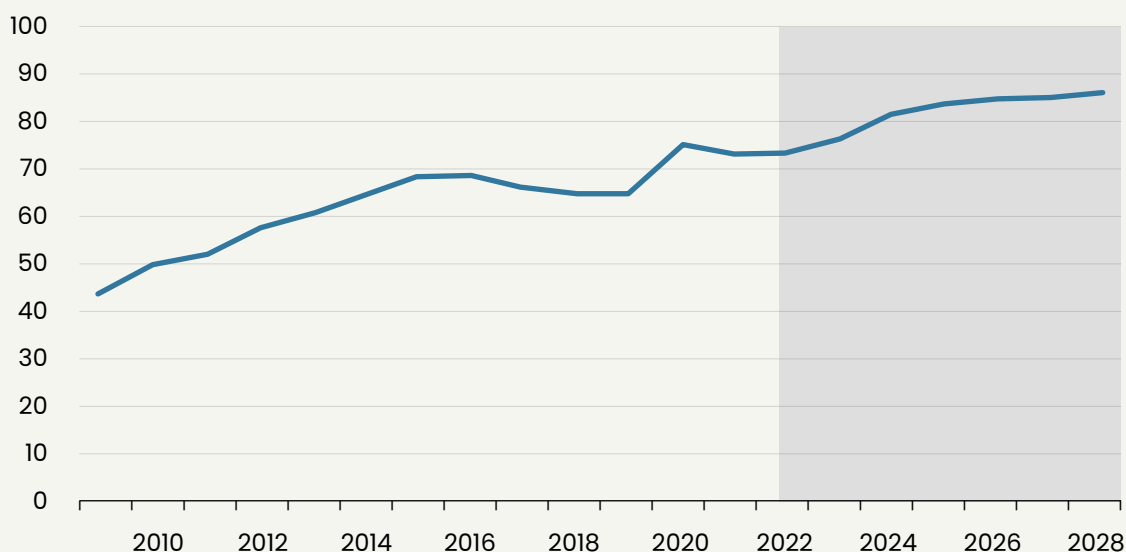
Suomalaiset ottavat julkisen talouden ongelmat vakavasti. Enemmistö (58 %) suomalaisista on sitä mieltä, että Suomi elää nykyisin liikaa velaksi ja joutuu sen seurauksena vielä suurten ongelmien eteen (Kuvio 2). Viidesosa (19 %) ei näe Suomen velkaantumisessa ongelmaa.

Suomalaisten käsitykset velkaantumisen uhkaavuudesta ovat pysyneet hyvin vakaina yli vuosikymmenten ja edelliskertaisen mitaukseen nähden velkaantumishuoli ei käytännössä ole hellittänyt. Vuosi 2014 piirtyy poikkeukseksi, kun selvästi keskimääräistä

”

Poliittinen tilanne poikkeaa 10 vuoden takaisesta.

Kuvio 1. Julkisyhteisöjen velka (%/bkt)

Lähde: Tilastokeskus ja valtiovarainministeriö (2022–2028 ennuste)

suurempi osa suomalaisista piti velkaantumista ongelmana. Tuolloin elettiin eurokriisin aikaa ja Jyrki Kataisen hallituksen loppukautta. Tilanne muistuttaa joiltakin osin nykyistä julkisen talouden tilannetta, jossa hallituksen toteuttamista sopeutustoimista huolimatta velkaantumista ei tunnuta saavan kuriin.

Poliittinen asetelma on nyt kuitenkin toinen. Silloin talouden tasapainottamista yritti kokoomus yhdessä SDP:n, vihreiden, vasemmistoliiton, RKP:n ja krisitillisdemokraattien kanssa. Nyt vasemmistopuolueet ja vihreät ovat oppositiossa ja kokoomuksen päähallituskumppanina on perussuomalaiset. Nykyistä hallitusta voikin kuvata puhtaaksi oikeistohallitukseksi. Opposition ja oppositiopuolueiden kannattajien näkemykset taipuvat monilta osin täysin päinvastaisiksi päähallituspuolueiden ja niiden kannattajien näkemyksiin nähden.

Perussuomalaisten (91 %) ja kokoomuksen (87 %) kannattajat ovat velkaantumisongelmasta yhtä yksituumaisia kuin kaksi vuotta sitten (ks. Kuvioliite). Nyt myös kristillisdemokraattien (83 %) ja RKP:n (69 %) kannattajien selvät enemmistöt ennustavat suuria ongelmia velkaantumiskehityksen jatkuessa. Hallituspuolueiden kannattajien tavoin ajattelevat myös useimmat keskustan (64 %) ja Liike Nytin⁵ (87 %) äänestäjät. Muita oppositiopuolueita äänestävistä vain vähemmistö näkee velkaantumiskehityksen ongelmallisena. SDP:n (30 %) ja vihreiden (44 %) kannattajien näkemykset jakaantuvat, mutta vasemmistoliiton äänestäjien enemmistö (58 %) on väitteen kanssa eri mieltä eli ei näe Suomen elävän liikaa velaksi.

Kaikissa velkaantumiseen liittyvissä väittämässä havaitaan huomattava ero miesten ja naisten asenteissa. Kaksi kolmesta (68 %) miehestä kokee Suomen elävän liikaa velaksi ja naisista vain puolet (49 %). Tämä havainto

on yhteydessä puoluekannatuksen sukupuolittumiseen.⁶

Leikkauksillakin on rajansa

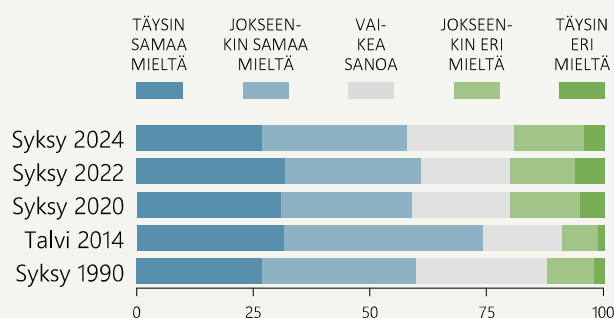
Kun huomio kiinnitetään pelkän velan sijasta siihen, onko leikkauksissa menty liian pitkälle velan suitsimiseksi, kuva piirtyy pelkkää velkaantumisen uhkaavuutta monisyisemmäksi. Kansalaisten näkemykset jakaantuvat melko tasan kahteen yhtä suureen leiriin, kun suomalaisia pyydetään arvioimaan, voidaanko Suomessa valtion velkaantumista liikaakin kansalaisten hyvinvoinnin kustannuksella. 43 prosenttia arvioi, että velkaantumiseen kiinnitetään liikaa huomiota, mikä johtaa helposti liiallisiin ja kansalaisten elämää kurjistaviin leikkauksiin. 41 prosenttia on asiasta eri mieltä (Kuvio 3).

Vastausten jakautuminen kahteen lähes yhtä suureen leiriin kieli suurista poliittisista näkemyseroista, jotka piirtyvät pääasiassa hallitus-oppositiopuolueiden kannattajaryhmien välille, kuten kaikkien muidenkin velkaantumista koskevien kysymysten kohdalla (ks. Kuvioliite). Toisaalta vastausjakauma kertoo, että suurelle osalle suomalaisista tulee jossain vaiheessa raja vastaan leikkauksissa.

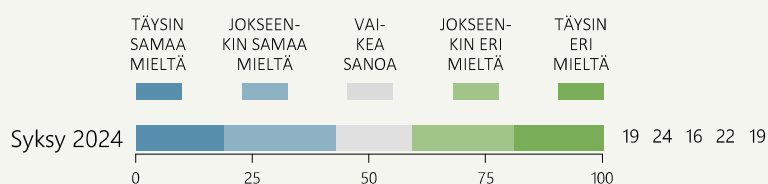
Aivan mitä tahansa suomalaiset eivät ole valmiita tekemään velkaantumisen pysäyttämiseksi. Suomalaisista 38 prosenttia on sitä mieltä, että maamme nopeasti kasvanut valtionvelka on pakko saada pikaisesti kuriin riippumatta siitä, millaisia etujen ja hyvinvoinnin leikkauksia siitä kansalaisille seuraa (Kuvio 4). Suurempi osa (47 %) on toisella kannalla eli ei ole valmiita aivan mihin tahansa leikkauksiin.

Verrattuna kahden vuoden takaiseen mittaukseseen valmius tehdä minkälaisia leikkauksia tahansa velkaantumisen pysäyttämiseksi on hellittänyt kuudella prosenttiyksiköllä ja

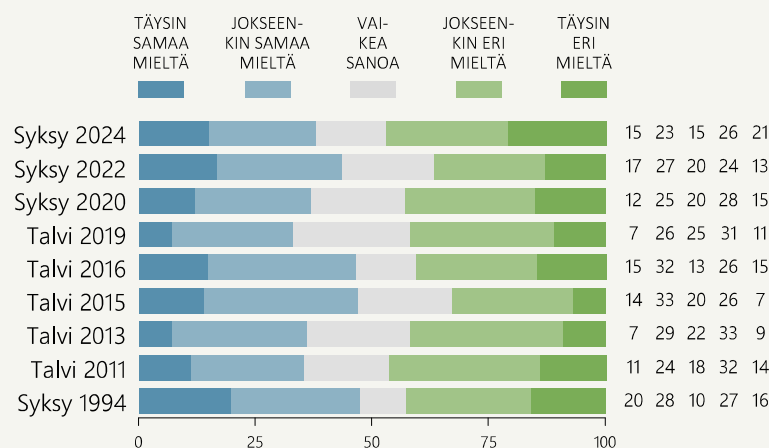
Kuvio 2. "Suomi elää nykyisin liikaa velaksi ja joutuu sen seurauksena vielä suurten ongelmien eteen" (%)

Kuvio 3. "Valtion velkaantumiseen kiinnitetään Suomessa liikaa huomiota, mikä johtaa helposti liiallisiin ja kansalaisten elämää kurjistaviin leikkauksiin" (%)

Kuvio 4. "Maamme nopeasti kasvanut valtionvelka on pakko saada pikaisesti kuriin riippumatta siitä millaisia etujen ja hyvinvoinnin leikkauksia siitä kansalaisille seuraa" (%)

väittämän kanssa eri mieltä olevien osuus on kasvanut kymmenen prosenttiyksikköä.

Muutos näkemyksissä kielii siitä, että suomalaiset ovat alkaneet kokea arjessaan Orpon hallituksen leikkausten vaikutuksia, ja leikkausten kohdentuminen mietityttää enemmän kuin syksyllä 2022 ennen edellisiä eduskuntavaaleja. Kansalaisten valmius leikkauksiin oli korkeimmillaan vuosina 2015–2016 Juha Sipilän hallituksen alkukaudella, mutta leikkausinto hiipui kyseisen hallituksen lopputaivaleella vuonna 2019.

Poliitikoilta sopii leikata

Arvioissa tapahtunut muutos syksyyn 2022 nähden on kuitenkin verraten pieni. Muutos ei niinkään kieli leikkausvalmiuden hiipumisesta, vaan on luonnollinen seuraus siitä, että menoleikkauksia on tehty jo paljon. Kuva suomalaisten suhtautumisesta julkisen talouden menojen leikkaamiseen tarkentuu, kun tarkastellaan, mistä budjetin pääkohdista suomalaiset olisivat edelleen valmiita leikkaamaan (Kuvio 5).

34:n mahdollisen leikkauskohteen lista esitettiin suomalaisille viimeksi osana Arvoja asennetutkimusta syksyllä 2022. Suomalaisilta kysyttiin tuolloin ja nyt uudelleen, kuinka paljon he olisivat valmiita leikkaamaan julkisia menoja eri kohteista. Vastaajia pyydettiin kertomaan viisiportaisella asteikolle, missä määrin julkisen talouden eri menokohteista voitaisiin leikata rahoitusta, mikäli taloutta joudutaan lähitulevaisuudessa edelleen tasapainottamaan menoleikkauksin.

Kuvio kertoo, ettei lisäleikkausten kohdentaminen ole suomalaisille helppoa. Listan 34 menokohteesta vain yhdeksän kohdalla suomalaisten enemmistö näkee vähäistä enemmän leikkaamisen varaa. Yli puolessa menokohteista (19 kpl) on enemmistön mielestä leikattavaa vain vähän tai ei lainkaan. Toi-

saalta enemmistö jättäisi ainoastaan kuusi menokohdetta tyystin säästöjen ulkopuolelle.

Suomalaiset vaikuttaisivat täten olevan melko valmiita niin sanottuun menojen juustohöyläämiseen, jossa vain harva momentti säästyy kokonaan leikkauksilta. Pienistä puroista pitäisi kuitenkin saada kerätyksi riittävän voimakas virta, sillä yli puolet (52 %) katsoo, että leikkauksista kokonaisuutena tarkastellen pitäisi kertyä vähintään jonkin verran säästöä. 16 prosenttia katsoo, että julkisen talouden menoista voitaisiin leikata paljon, ja reilun kolmasosan (36 %) mielestä jonkin verran. Neljäsosa (26 %) arvioi, että kaiken kaikkiaan leikattavaa on vain vähän, ja ainoastaan neljä prosenttia ei näe julkisessa taloudessa kokonaisuutena katsoen lainkaan leikkaamisen varaa.

Miehet ovat selvästi (64 % leikkaisi vähintään jonkin verran) naisia (39 %) innokkaampia menojen leikkaajia. Valmius leikata menoja kasvaa selvästi sosioekonomisen aseman mukana. Johtavassa asemassa olevista kaksi kolmesta (67 %) ja yrittäjistä 63 prosenttia leikkaisi julkisen talouden menojen kokonaisuudesta ainakin jonkin verran (ks. Liitekuvio 2).

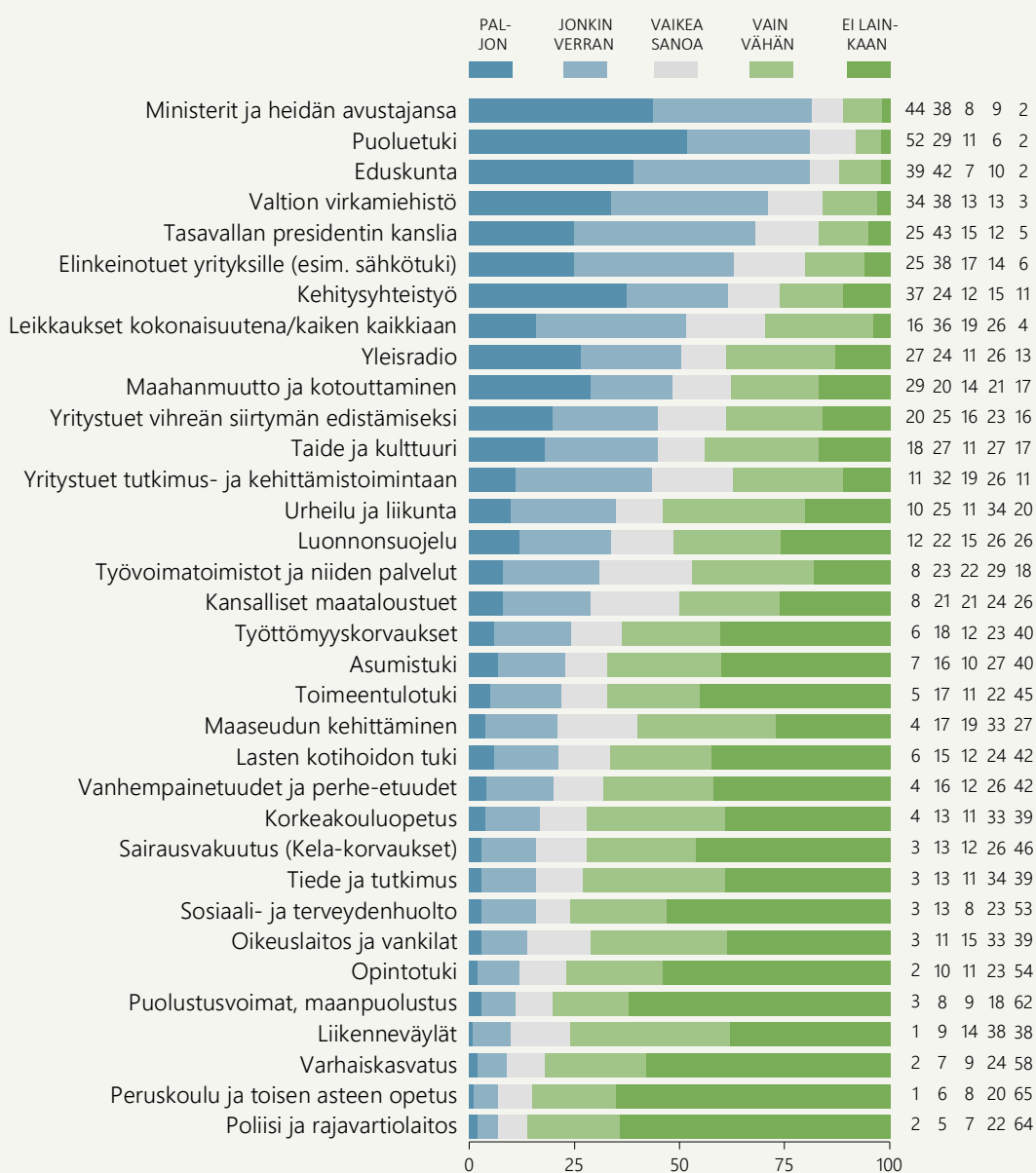
Suurimmat erot valmiudessa leikkauksiin piirtyvät puolueiden kannattajaryhmien välille. Perussuomalaisten äänestäjistä peräti 44 prosenttia leikkaisi julkisista menoista paljon ja 39 prosenttia jonkin verran. Kokoomuksen kannattajista perussuomalaisia pienempi osa leikkaisi paljon (33 %), mutta toisaalta 51 prosenttia heistä leikkaisi jonkin verran. Leikkaushaluissaan perussuomalaisten ja kokoomuksen äänestäjät yltyvät omille lukeilleen.

Kolmanneksi eniten valmiutta leikkaamiseen on keskustan kannattajilla, joista 10 pro-

Vain harvat eivät leikkaisi menoja lainkaan.

Kuvio 5. Missä määrin alla mainituista julkisen talouden menokohteista voitaisiin leikata rahoitusta? (%)

senttia leikkaisi menoja paljon ja 52 prosenttia jonkin verran. Myös Liike Nytin kannattajista yli puolet (52 %) leikkaisi menoja ainakin jonkin verran. Muilta osin leikkaushalut jäävät verraten pieniksi. Kristillisdemokraattien kannattajista 39 prosenttia leikkaisi ainakin jonkin verran ja RKP:n kannattajista näin tekisi 30 prosenttia. Heistä verraten suuri osa ei osaa ottaa kysymykseen kantaa.

Opposition vasemmistopuolueiden ja vihreiden kannattajien enemmistöt kallistuvat vain vähäisiin leikkauksiin julkisen talouden kokonaisuudesta. SDP:n kannattajista 30 prosenttia leikkaisi menoja jonkin verran, mutta 49 prosenttia vain vähän tai ei lainkaan. Vihreiden kannattajista 29 prosenttia leikkaisi ainakin jonkin verran, mutta 60 prosenttia vähän tai ei lainkaan. Vasemmistoliiton kan-

nattajista 16 prosenttia leikkaisi jonkin verran ja 62 prosenttia leikkaisi vähän tai ei lainkaan.

Laajalle levinneestä julkisen talouden kriisitietoisuudesta kielii kuitenkin se, että ”ei lainkaan”-osuudet jäävät kaikissa väestöryhmissä pieniksi. Suurin leikkaukset kokonaan torjuvien osuus paikantuu vasemmistoliiton kannattajiin ja heistäkin vain 15 prosenttia torjuisi leikkaukset kokonaan.

Vastaavat erot väestöryhmissä ja puolueiden kannattajaryhmissä havaitaan käytännössä katsoen kaikkien Kuviossa 5 mainittujen julkisen talouden menokohteiden kohdalla (ks. Kuvioliite). Harvat leikkauskohteet ovat sellaisia, joista leikkaamisesta eri väestöryhmät ovat pääosin yhtä mieltä, ja ne ovat kokoluokaltaan pieniä.

Tuloksia tulkittaessa on syytä ottaa huomioon, että kyselyssä ei kerrottu eri budjettikohteiden suuruusluokkia, saati tiedusteltu leikkauksilla tavoiteltavien säästöjen euromääriä. Näin ollen kysely ei vastaa siihen, mistä menokohteista tinkimällä kansalaiset ajattelevat kuroa julkisen talouden vajetta umpeen. Kysely pikemminkin laittaa järjestykseen kohteet, joista säästäminen on suomalaisten mielestä suotavampaa suhteessa toisiin säästökohteisiin.

Suomalaiset ovat edelleen varsin yksimielisiä siitä, että ministereiltä ja heidän avustajiensa menoista, (82 % leikkaisi vähintään jonkin verran), puoluetuesta (81 % väh. jonkin verran) ja eduskunnalta (81 % väh. jonkin verran) voitaisiin leikata. Puoluetuki on lisäksi ainoa kohde, josta niukka enemmistö (52 %) olisi valmiita leikkaamaan paljon. Tämä kertoo siitä, että kokonaisuutena tarkastellen suomalaiset eivät ainakaan laajemmin koe, että julkisessa taloudessa olisi kohteita, joissa rahankäyttö olisi erityisen löysää tai holtitonta.

Suomalaiset ovat pääosin väestöryhmään katsomatta enimmäkseen valmiita leikkaamaan edellä mainituista kohteista, eikä vii-

mekertaiseen mittaukseen nähden asenteissa ole tapahtunut juuri muutosta (ks. vertailu viimekertaisiin tuloksiin Liitekuvio 1). Suomalaiset siis tuntuvat ajattelevan, että jos jostain edelleen leikataan, päättäjien tulisi näyttää esimerkkiä ja olla valmiita leikkaamaan itseltään niin paljon kuin on mahdollista.

Laajaa tukea mahdollisina leikkauskohteina nauttivat myös valtion virkamiehistö (72 % leikkaisi vähintään jonkin verran) ja tasavallan presidentin kanslia (68 % väh. jonkin verran). Merkittäviä muutoksia näissäkään ei ole tapahtunut kahden vuoden takaiseen mittaukseen nähden.

Yhä useampi leikkaisi elinkeinotukia

Kuudentena leikkauslistalle sijoittuvat elinkeinotuet yrityksille, joilla tarkoitetaan esimerkiksi sähkötukea. 63 prosenttia olisi valmiita leikkaamaan elinkeinotuista vähintäänkin jonkin verran ja viidesosa (20 %) leikkaisi näistä vain vähän tai ei ollenkaan. Viime mittaukseen nähden kyseisen leikkauskohteen kohdalla on tapahtunut näkyvin muutos asenteissa, sillä kaksi vuotta sitten paljon pienempi osuus (46 %) oli valmiita leikkaamaan elinkeinotuista vähintään jonkin verran.

Muutokseen todennäköisesti vaikuttaa se, että syksyllä 2022 elettiin aikaa, jolloin myös kotitalouksille myönnettiin sähkötukea sähkön hinnan noustua poikkeuksellisen korkeaksi Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyksen seurauksena. Siinä missä kotitaloudet saivat helpotusta sähkön arvonnäisveroon ja sähkölaskun loppusummaan, myönnettiin energiantensiiviselle teollisuudelle uusi sähköistämistuki. Nykyinen hallitus on päättänyt luopua kyseisestä tuesta vuoteen 2026 mennessä.⁷

Yritystukien vähentämisestä on keskusteltu Suomessa jo vuosikausia, mutta tuilla on usein merkitystä eri alojen kilpailukyvyllä,

kun vastaavia tukia on saatavilla myös kilpailijamaissa. Siksi niiden karsiminen on osoittautunut vaikeaksi. Ekonomistit ovat kuitenkin olleet yksimielisiä siitä, että eri tuilla on eroja: säilyttävät elinkeinotuet ovat huonompia kuin tutkimukseen ja kehitykseen kohdistuvat tuet.⁸

Nämä asiantuntijoiden näkemykset heijastuvat myös kansalaisten ajatteluun. Siinä missä enemmistö leikkaisi elinkeinotuista yleisesti ottaen, leikkaushalu on vähäisempää vihreän siirtymän yritystukien sekä yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukemisen kohdalla. 45 prosenttia leikkaisi yritystuista vihreän siirtymän edistämiseksi, mutta 39 prosenttia leikkaisi niistä vain vähän tai ei lainkaan. Yritystuista tutkimus- ja kehittämistointaan leikkaisi 43 prosenttia, mutta 37 prosenttia leikkaisi näistä vähän tai ei lainkaan.

Eräs elinkeinotukien muoto ovat myös kansalliset maataloustuet, joista leikkaamishalut jäävät muihin elinkeinotukiin nähden melko vähäisiksi. 29 prosenttia leikkaisi näistä vähintään jonkin verran, mutta puolet (50 %) leikkaisi maataloustuista vain vähän tai ei lainkaan. Myös maaseudun kehittäminen on kohde, joka nouse leikkaushalujen kärkijoukkoon, sillä vain viidesosa (21 %) leikkaisi siitä vähintään jonkin verran ja 60 prosenttia jättäisi leikkaukset vähäisiksi.

Oikeiston leikkaussuosikit

Päähallituspuolueita äänestävien suosituimpien leikkauskohteiden joukossa ovat pysyneet politiikan ja hallinnon ohella kehitysyhteistyö ja Yleisradio. Hallitus on jo leikannut tuntuvasti kehitysyhteistyöstä, mutta silti 61 prosenttia leikkaisi kohteesta edelleen vähintään jonkin verran. Huomionarvoista on, että leikkaushalut kehitysyhteistyöstä ovat pysyneet käytännössä katsoen ennallaan kahden vuoden takaiseen nähden.

Perussuomalaisten äänestäjistä 91 prosenttia leikkaisi kehitysyhteistyöstä vähintään jonkin verran lisää (80 % leikkaisi paljon) ja kokoomuksen kannattajista näin tekisi 85 prosenttia. Myös Liike Nytin (93 %) ja keskustan (69 %) kannattajien selvät enemmistöt leikkaisivat kehitysyhteistyöstä vähintään jonkin verran. Muita puolueita äänestävien leikkaushalut jäävät selvästi pienemmiksi. Vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien kohdalla selvät enemmistöt jättäisivät leikkaukset kehitysyhteistyöstä vähäisiksi (ks. Kuvioliite).

Toinen laajasti julkisessa keskustelussa esillä ollut leikkauskohde on Yleisradio, jonka menoista puolet (51 %) leikkaisi vähintään jonkin verran. Toisaalta 39 prosenttia jättäisi Yle-leikkaukset vähäisiksi. Kysymys jakaa hallitus- ja oppositiopuolueiden kannattajia jyrkästi. Leikkauskohde on perussuomalaisten (81 % leikkaisi vähintään jonkin verran) ja kokoomuksen (77 % väh. jonkin verran) kannattajien leikkauslistan kärkipäässä, mutta oppositiopuolueista vasemmistoliiton, vihreiden ja SDP:n selvät enemmistöt jättäisivät leikkaukset vähäisiksi. Tämänkin leikkauskohteen kohdalla keskustan kannattajien enemmistö (57 %) kallistuu päähallituspuolueiden mukana leikkaamaan ainakin jonkin verran.

Melko korkealle oikeistopuolueita äänestävien suosimien leikkauskohteiden joukossa nousee myös maahanmuutto ja kotouttaminen. Koko väestön tasolla puolet (49 %) leikkaisi kohteesta vähintään jonkin verran, mutta 38 prosenttia jättäisi leikkaukset vähäisiksi. Maahanmuutto ja kotouttaminen nousee perussuomalaisten äänestäjien (73 % leikkaisi paljon ja 16 % jonkin verran) leikkauskohteiden listalla kakkoseksi heti kehitysyhteistyön jälkeen. Myös kokoomuksen äänestäjistä 59 prosenttia leikkaisi maahanmuutosta ja kotouttamisesta vähintään jonkin verran.

Siinä missä hallituksen oikeistopuolueiden ja osin myös keskustan kannattajien mahdollisten leikkauskohteiden kärkeen nousee kehitysyhteistyön, Ylen ja maahanmuuton kaltaisia kohteita, opposition vasemmistopuolueilla ja vihreillä ei ole vastaavia ensisijaisia leikkauskohteita. Kohteet, joista vasemmisto olisi valmiita leikkaamaan jonkin verran, ovat niitä, joista koko väestö olisi valmiita leikkaamaan eli politiikka, hallinto ja elinkeinotuet.

Suojelua taiteelle ja urheilulle

Politiikka, hallinto, elinkeinotuet, kehitysyhteistyö ja Yle jäävät ainoiksi kohteiksi, joista suomalaisten enemmistö olisi valmis leikkaamaan edelleen joko paljon tai ainakin jonkin verran. Listalle jää paljon kohteita, joista leikkaamiseen suomalaiset suhtautuvat varovaisemmin.

Taiteesta ja kulttuurista 45 prosenttia olisi valmiita leikkaamaan vähintään jonkin verran, mutta 44 prosenttia jättäisi leikkaukset vähäisiksi. Verrattuna kahden vuoden takaiseen leikkausvalmius on nyt kahdeksan prosenttiyksikköä alhaisempaa. Kyselyn aikaan julkisuudessa olivat esillä erityisesti Museoviraston leikkaukset.⁹ Erityisesti vasemmistoliiton, vihreiden ja SDP:n kannattajat jättäisivät taiteen ja kulttuurin leikkauksilta pääosin rauhaan siinä, missä selvät enemmistöt perussuomalaisten ja kokoomuksen äänestäjistä leikkaisivat edelleen taiteelta ja kulttuurilta.

Urheilu ja liikunta ovat hieman taidetta ja kulttuuria laajemmin kaikkien kansanryhmien suojeluksessa. Nyt näistä kohteista leikkaisi vähintään jonkin verran vain reilu kolmasosa (35 %) suomalaisista ja enemmistö (54 %) jättäisi nämä kohteet leikkauksilta pääosin rauhaan. Urheilun ja liikunnan kohdalla leikkaushalu on vähentynyt taiteen ja kulttuurin tavoin kahdeksan prosenttiyksikköä.

Taiteen, kulttuurin, urheilun ja liikunnan ohella leikkaushalut eivät ole minkään mahdollisen kohteen kohdalla vähentyneet merkittävästi. Tämä tukee tulokokonaisuudesta laajemminkin nousevaa viestiä siitä, että hallituksen jo päättämät leikkaukset eivät ole toistaiseksi vaikuttaneet suomalaisten valmiuteen sietää julkisen talouden menoleikkauksia.

Myös suomalaisten leikkauslistan järjestys on pysynyt rakenteeltaan hyvin samanlaisena kahden vuoden takaiseen nähden. Leikkauslistan keskivaiheille sijoittuu tekijöitä, jotka ovat useille suomalaisille tärkeitä, mutta joiden kohdalla havaitaan poliittisia jännitteitä valmiudessa leikata niistä.

Tällainen kysymys on luonnonsuojelu, josta kolmasosa (34 %) olisi valmiita leikkaamaan vähintään jonkin verran, mutta yli puolet (52 %) ei olisi. Luonnonsuojelusta leikkaamisen kohdalla havaitaan jo tutuksi tullut oikeisto-vasemmistojako näkemyksissä, joskaan ei aivan niin jyrkkänä kuten esimerkiksi kehitysyhteistyön kohdalla.

Samaan kategoriaan menevät työttömien palvelut ja yleiset sosiaali- ja elinkeinot: oikeiston kannattajien valmius leikata näistä on muita suurempaa, mutta kohteet eivät kerää taakseen enää näidenkään

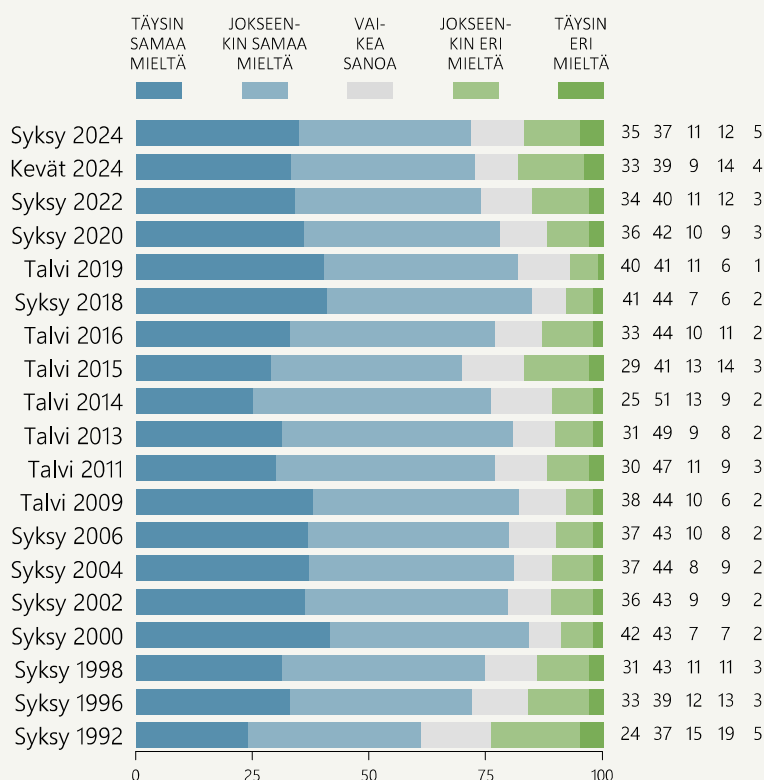
ryhmien laajoja enemmistöjä. Työvoimatoimistoista ja niiden palveluista olisi leikkaisi vähintään jonkin verran 31 prosenttia suo-

malaisista, mutta 47 prosenttia jättäisi ne pääosin leikkauksilta rauhaan. Työttömyyskorvauksista leikkaisi neljäsosa (24 %) ja 63 prosenttia jättäisi leikkaukset vähäisiksi. Valmius leikata eri etuuksista piiryy varsin saman tasoiseksi riippumatta etuudesta. Alle neljäsosa leikkaisi vähintään jonkin verran edelleen asumistuesta (23 %) ja toimeentulotuesta (22 %), mutta kaksi kolmasosaa (67 %)

Leikkaaminen ei juuri vähennä leikkaushalua.

Kuvio 6. "Vaikka hyvän sosiaaliturvan ja muiden julkisten palvelujen ylläpitäminen maksaa paljon, suomalainen hyvinvointivaltio on aina hintansa arvoinen" (%)

jättäisi nämä tukimuodot leikkauksilta enem-
mälti rauhaan.

Lapsia ja perheitä koskevat etuudet naut-
tivat suomalaisten mielissä muita sosiaalie-
tuisuuksia suurempaa suojaa, sillä lasten
kotihoitoon tuesta (21 %) sekä vanhempai-
netuuksista ja perhe-etuuksista (20 %) tekisi
leikkauksia vain viidesosa. Kaksi kolmasosaa
torjuisi merkittävämmät leikkaukset lasten
kotihoitoon tukeen (66 %) sekä vanhempain-
ja perhe-etuuksiin (68 %).

Hyvinvointivaltio halutaan pelastaa

Lopulta suomalaisten selvän enemmistön
suojeluksessa ovat hyvinvointivaltion perus-
palvelut, infrastruktuuri ja turvallisuus. Suo-
malaisten enemmistö haluaa edelleen suo-

jella hyvinvointivaltion ydintä leikkauksilta,
jotka vaarantaisivat universaalit palvelut.
Vajaa kolme neljästä (72 %) sanoo, että suo-
malainen hyvinvointivaltio on aina hintansa
arvoinen, vaikka hyvän sosiaaliturvan ja mui-
den julkisten palvelujen ylläpitäminen mak-
saa paljon (Kuvio 6). Vain 17 prosenttia on
väitteestä eri mieltä eli torjuu hyvinvointival-
tion hintalapun rajattomuuden.

Huolimatta suomalaisten laajasta sitou-
tumisesta hyvinvointivaltion ideaan, siihen
sitoutuneiden osuus on viime vuosina pie-
nentynyt, ja vuoden 2018 edelliseen huipputa-
soon nähden hyvinvointivaltiota hintalapusta
välittämättä puolustavien osuus on pudonnut
jo 13 prosenttiyksikköä.

Selitys hyvinvointivaltion kannatuksen
hapertumiseen paikantuu hallituksen pää-

puolueiden kannattajiin, joiden enemmistö ei ole enää vakuuttunut hyvinvointivaltion hintalapun rajattomuudesta. Kokoomuksen kannattajista enää 45 prosenttia ja perussuomalaisien kannattajista 40 prosenttia pitää suomalaista hyvinvointivaltiota aina hintansa arvoisena. Yksituumaisuuden väheneminen sitoutumisessa hyvinvointivaltion tarinaan saattaa ennustaa suuria muutoksia yhteiskunnan rakenteisiin. Julkisen talouden rahoituksen kriisin jatkuessa aiempaa useampi pohtii, pitäisikö ihmisten olla valmiita maksamaan hyvinvointipalveluistaan itse sen sijaan, että julkinen valta kustantaa ja tuottaa ne.

Laaja sitoutuminen hyvinvointivaltioon näkyy kuitenkin siinä, mitkä tekijät ovat suomalaisten leikkauslistojen pohjalla. Edelleen suomalaisten enemmistö toivoo, että mieluummin voitaisiin säästää kaikesta muusta kuin hyvinvointipalveluista, mutta epäsuositusten leikkauskohteiden kohdallakin havaitaan nyt siirtymiä suurempien leikkausvalmiuksien suuntaan. Nämä pienet muutokset näyttävät olevan yhteydessä siihen, että oikeistopuolueiden äänestäjät ovat aiempaa valmiimpia koskemaan myös hyvinvointipalveluiden rahoitukseen.

Korkeakouluopetuksesta 17 prosenttia olisi valmiita leikkaamaan vähintään jonkin verran, mutta 72 prosenttia torjuu tällaiset leikkaukset. Tieteestä ja tutkimuksesta leikkaisi 16 prosenttia ja 73 prosenttia torjuisi vähäistä suuremmat leikkaukset. Tähän ryhmään leikkauskohteita voidaan lukea myös opiskelijoille suunnattu tukimuoto, opintotuki, josta 12 prosenttia osoittaa vähäistä suurempaa leikkausvalmiutta 77 prosentin torjussa tällaiset leikkaukset. Yliopistojen osalta leikkaushalut eivät ole juuri muuttuneet kahden vuoden takaiseen.

Vähäisiksi jäävät myös halut leikata sosiaali- ja terveydenhuollosta, josta 16 prosenttia leikkaisi vähintään jonkin verran ja 76 pro-

senttia ei juurikaan leikkaisi. Merkilläpantavaa silti on, että leikkausvalmius on kasvanut hieman edelliseen mittaukseen nähden (+ 3 %-yks) huolimatta sosiaali- ja terveydenhuollon kantokykyyn liittyvistä laajoista huolist¹⁰.

Vaikka koko väestön tasolla leikkaushalut jäävät pieneksi, yksittäisissä väestöryhmissä ja puolueiden kannattajaryhmissä havaitaan nyt viime mittausta suurempia osuuksia, jotka osoittavat valmiutta leikata sosiaali- ja terveydenhuollosta. Johtavassa asemassa olevista 39 prosenttia, yrittäjistä 30 prosenttia ja ylemmistä toimihenkilöistä 27 prosenttia leikkaisi vähintään jonkin verran sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Nämä ovat ryhmiä, jotka käyttävät suhteessa eniten yksityisiä terveystalouksia ja hankkivat yksityisiä vakuutuksia, ja toisaalta maksavat paljon veroja julkisten palveluiden rahoittamiseksi. Puolueiden kannattajaryhmissä tämä näkyy siinä, että kokoomuksen kannattajista 37 prosenttia, perussuomalaisten kannattajista 29 prosenttia ja RKP:n kannattajistakin lähes yhtä moni (27 %) on valmiita leikkaamaan vähintään jonkin verran sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Toisaalta saman tasoinen valmius säästöihin löytyy myös sairausvakuutuksen eli Kela-korvausten kohdalla, joista leikkaisi 16 prosenttia. 72 prosenttia jättäisi ne pääosin leikkauksilta rauhaan. Vähäistä suuremmat leikkausvalmiudet paikantuvat päähallituspuolueiden kannattajiin siitä huolimatta, että hallitus on kasvattanut Kela-korvauksia. Leikkaamiseen valmiiden osuus jää kuitenkin näidenkin kohdalla noin neljäsosan tuntumaan, joten kovin suuresta poikkeamasta väestön keskiarvoon nähden ei voi puhua.

Suomalaisten leikkauslistan pohjalla sijaitsevat kohteet, joista käytännössä kaikki väestöryhmät ovat sitä mieltä, että ne olisi hyvä säästää laajemmilta leikkauksilta. Keskeisen

ryhmän muodostavat turvallisuuteen liittyvät tekijät, jotka nauttivat Suomessa myös suurinta luottamusta kaikista instituutioista.”

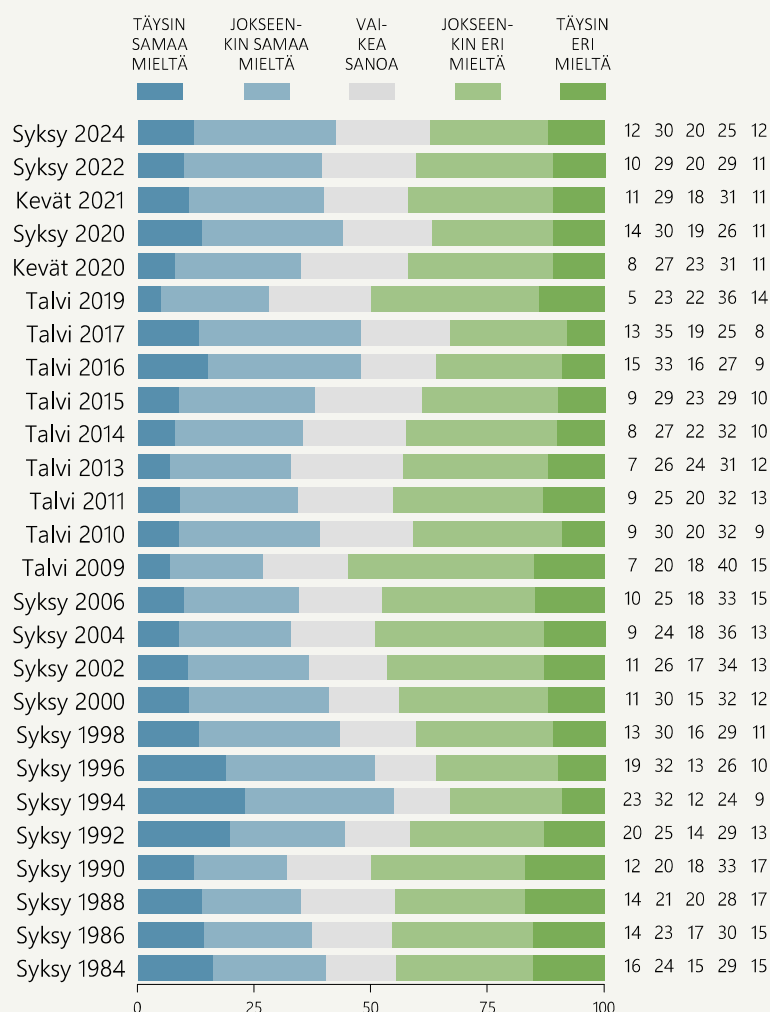
Oikeuslaitoksilta ja vankiloilta leikkaisi 14 prosenttia vähintään jonkin verran ja 72 prosenttia jättäisi ne leikkauksilta rauhaan. Puolustusvoimilta ja maanpuolustuksesta leikkaisi 11 prosenttia ja 80 prosenttia ei juuri leikkaisi (62 % ei leikkaisi lainkaan). Kaikista tekijöistä vähiten suomalaiset olisivat valmiita leikkaamaan poliisilta ja rajavartiolaitokselta, jonka suhteen vähäistä suurempia leikkaushaluja osoittaa vain seitsemän pro-

senttia, ja 86 prosenttia torjuisi vähäistä suuremmat leikkaukset.

Epätoivotuimpien leikkauskohteiden joukkoon lukeutuvat myös liikenneväylät, joista kymmenesosa (10 %) osoittaisi valmiutta leikata ainakin jonkin verran, mutta 76 prosenttia torjuisi tällaiset leikkaukset.

Suomalaisten erityisessä suojeluksessa ovat lapset ja heidän tulevaisuutensa. Varhaiskasvatuksesta leikkaisi yhdeksän prosenttia, ja 82 prosenttia jättäisi vähäistä suuremmat leikkaukset tekemättä. Peruskou-
lusta ja toisen asteen opetuksesta leikkaisi

Kuvio 7. ”Ihmisten hyvinvoinnin jatkuminen voi perustua vain taloudelliseen kasvuun” (%)

seitsemän prosenttia ja 85 prosenttia ei kohdistaisi tähän kohteeseen vähäistä suurempia leikkauksia.

Kokonaisuutena tarkastellen pitkä talouden tasapainottamisen urakka jatkuu, ja suomalaiset näyttäisivät arvioivan kokonaisuutta kuten asiantuntijat: tähän mennessä tehdyt päätökset eivät vielä riitä tasapainottamaan julkista taloutta. Keskeinen kysymys tulevaisuuden kannalta on se, minkälaiseksi talouskasvu asettuu. Siitä huolimatta talouskasvua koskeva kysymys osoittautuu suomalaisille aivan yhtä hankalaksi kuin aiempinakin vuosina.

Suomalaisista 42 prosenttia arvioi, että ihmisten hyvinvoinnin jatkuminen voi perustua vain taloudelliseen kasvuun, mutta lähes tulkoon yhtä suuri osa (37 %) on eri mieltä

eli ei ole vakuuttuneita talouskasvusta hyvinvoinnin lähteenä (Kuvio 7).

Viime vuodet suomalaisten näkemykset talouskasvusta ovat pysyneet jotakuinkin samalla tasolla. Suomalaiset näyttävätkin sopeutuvan yllättävän hyvin talouskasvun puutteeseen tai sen vähäisyyteen, sillä keskimääräistä suuremmiksi talouskasvuun hyvinvoinnin lähteenä pitävien osuus on kivunnut vain sellaisina aikoina, kun talouskasvu on ollut merkittävästi miinusmerkkistä eli 1990-luvun laman jälkeen ja pitkään jatkuneiden taantumavuosien jälkeen vuosina 2016–2017. Tämä sitkeys saattaa osaltaan selittää sitä, miksi nykyinen hallituskin on pääosin painottanut ohjelmassaan sopeutumista aggressiivisempien kasvutoimien kuten merkittävien veronalennusten sijaan.

Viitteet

- 1 Metelinen (2024).
- 2 Haavisto (2023).
- 3 Valtioneuvosto (2023).
- 4 Valtiovarainministeriö (2024).
- 5 Liike Nytin, RKP:n ja kristillisdemokraattien kannattaryhmien osalta vastaajamäärät ovat pieniä, joten tuloksia on pidettävä suuntaa antavina.
- 6 Perussuomalaisten ja kokoomuksen kannattajien selvät enemmistöt ovat miehiä ja vuorostaan vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajat ovat pääosin naisia. Ks. Metelinen (2023a).
- 7 Yle (2024).
- 8 Yle (2023).
- 9 Helsingin Sanomat (2024).
- 10 Metelinen (2023b).
- 11 Metelinen (2024).

Lähteet

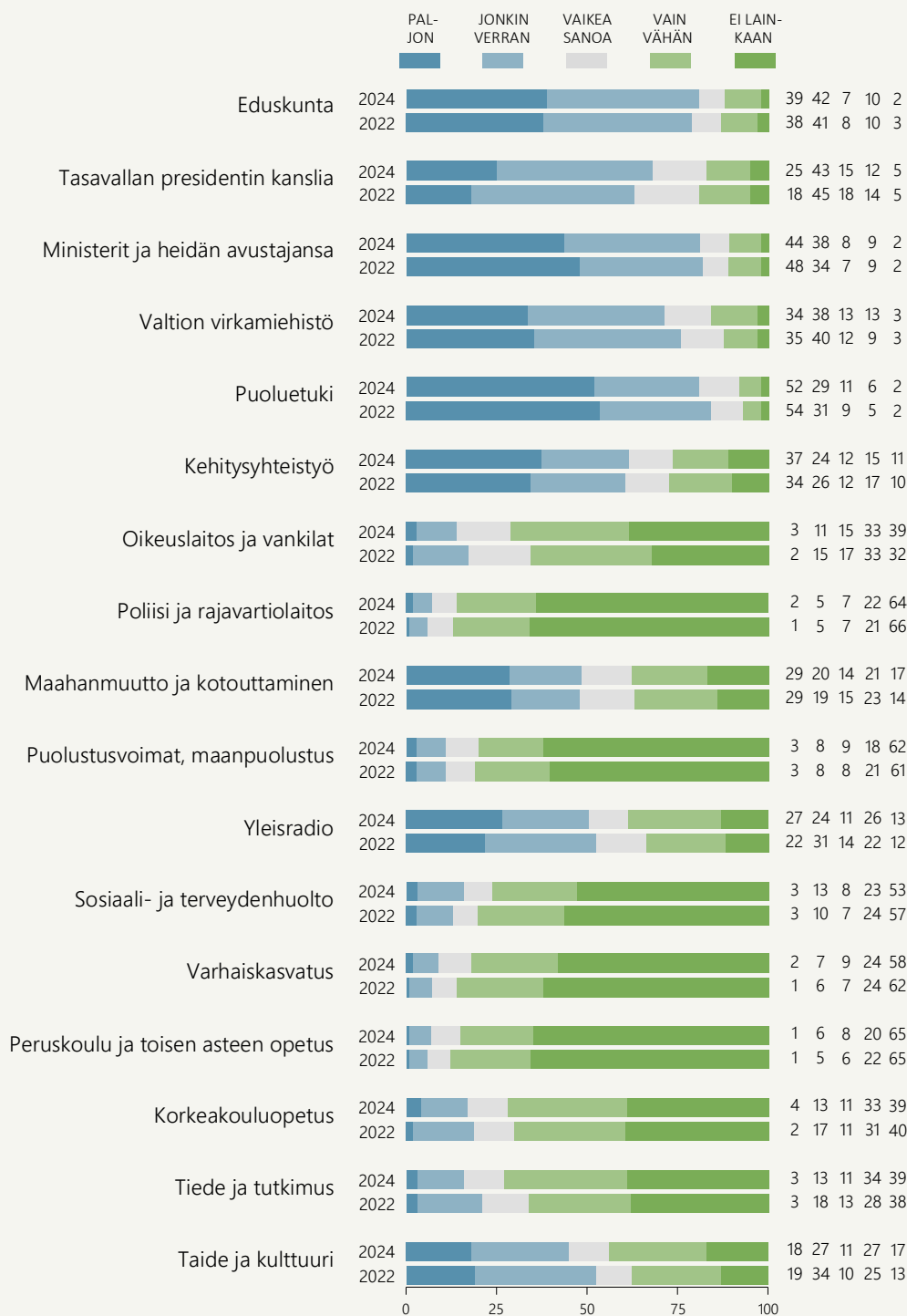
- Haavisto, I. (2023). Rautaisannos realismia – Suomalaisten hallitusohjelmatoiveita leimaa talousrealismi, EVA Analyysi No 120, <https://www.eva.fi/blog/2023/03/22/suomalaisten-hallitusohjelmatoiveita-leimaa-talousrealismi/>
- Helsingin Sanomat (2024). Museoviraston säästöt sulkevat Mannerheimin syntymäkodin, Seurasaaressa ja muita museoita – ”Koko toiminta kurjistuu” <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-200010786082.html>
- Metelinen, S. (2023a). Naisten ja miesten puoluesuosikit – näin äänestäminen eriytyy, EVA Blogi, <https://www.eva.fi/blog/2023/03/18/naisten-ja-miesten-puoluesuosikit-nain-aanestaminen-eriytyy/>
- Metelinen, S. (2023b). Talouskriisin ohella suomalaisia huolettavat yhä enemmän väkivallanteot ja levottomuudet, EVA Artikkel, <https://www.eva.fi/blog/2023/12/20/talouskriisin-ohella-suomalaisia-huolettavat-yla-enemman-vakivallanteot-ja-levottomuudet/>
- Metelinen, S. (2024). Vajoava valtiojohto – Luottamus hallitukseen heikkenee, mutta se ei selity yksin leikkauksilla, EVA Analyysi No 141, <https://www.eva.fi/blog/2024/11/20/vajoava-valtiojohto-luottamus-hallitukseen-heikkenee-mutta-se-ei-selity-yksin-leikkauksilla/>
- Valtioneuvosto (2023). Vahva ja välittävä Suomi – Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023, Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58, <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/>
- Valtiovarainministeriö (2024). Taloudellinen katsaus – Syksy 2024, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:43, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165826>
- Yle (2023). Osa yritystuista on haitallisia ja jarruttaa kehitystä, sanovat asiantuntijat – ekonomisti purkasi tukia metelistä piittaamatta, <https://yle.fi/a/74-20019671>
- Yle (2024). Ykkösaamu: Petteri Orpo, <https://areena.yle.fi/1-66757669>

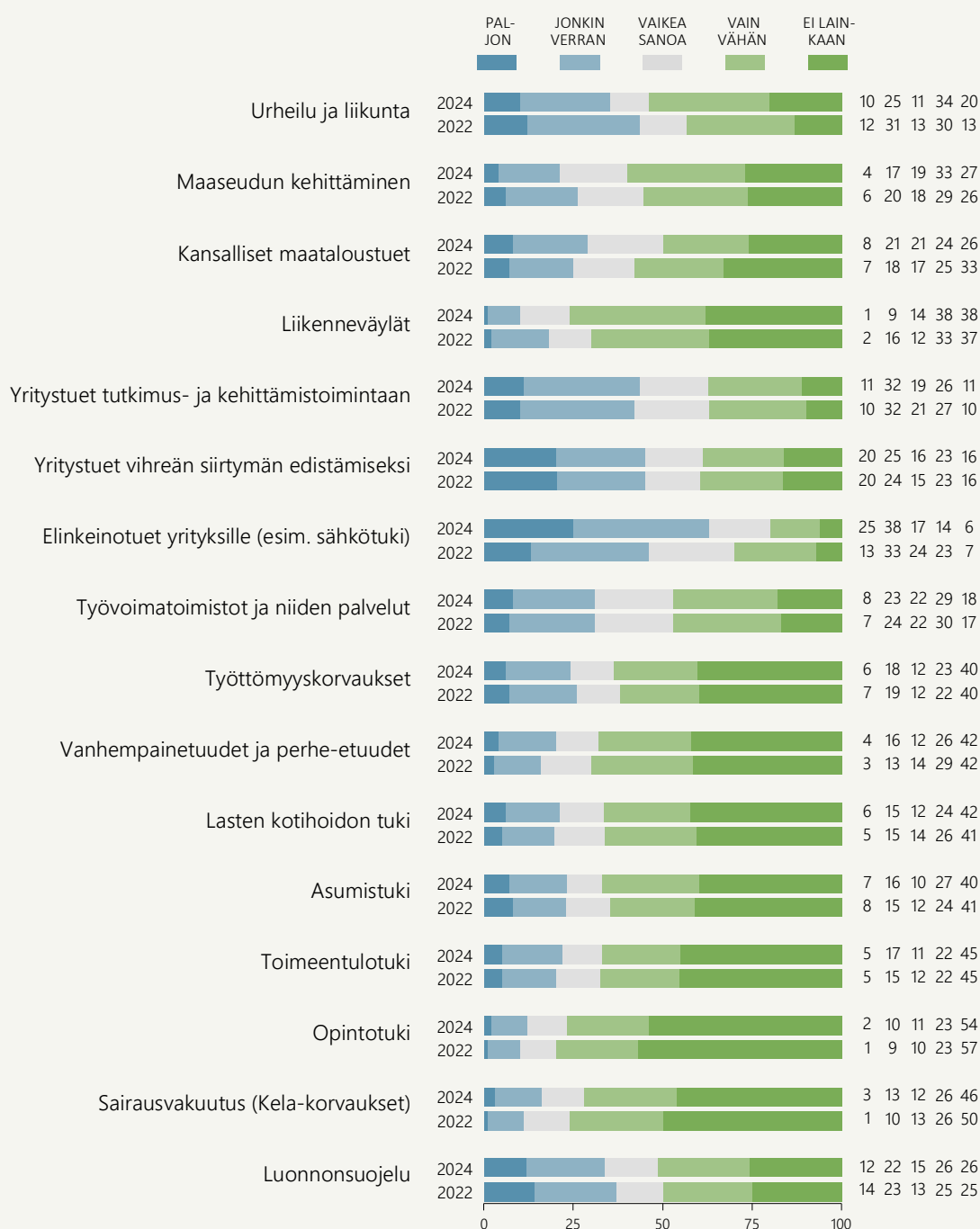
Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 018 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 8.10.–21.10.2024. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiasta väestöä (pl. Ahvenanmaa). Aineisto on kerätty Taloustutkimus Oy:n internetpaneelissa, josta tutkimusotos on muodostettu ositetulla satunnaisotannalla. Aineisto on painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen analyysin ja tulosgrafiikan on tehnyt Pentti Kiljunen (Yhdyskuntatutkimus Oy).

Liitekuvio 1.

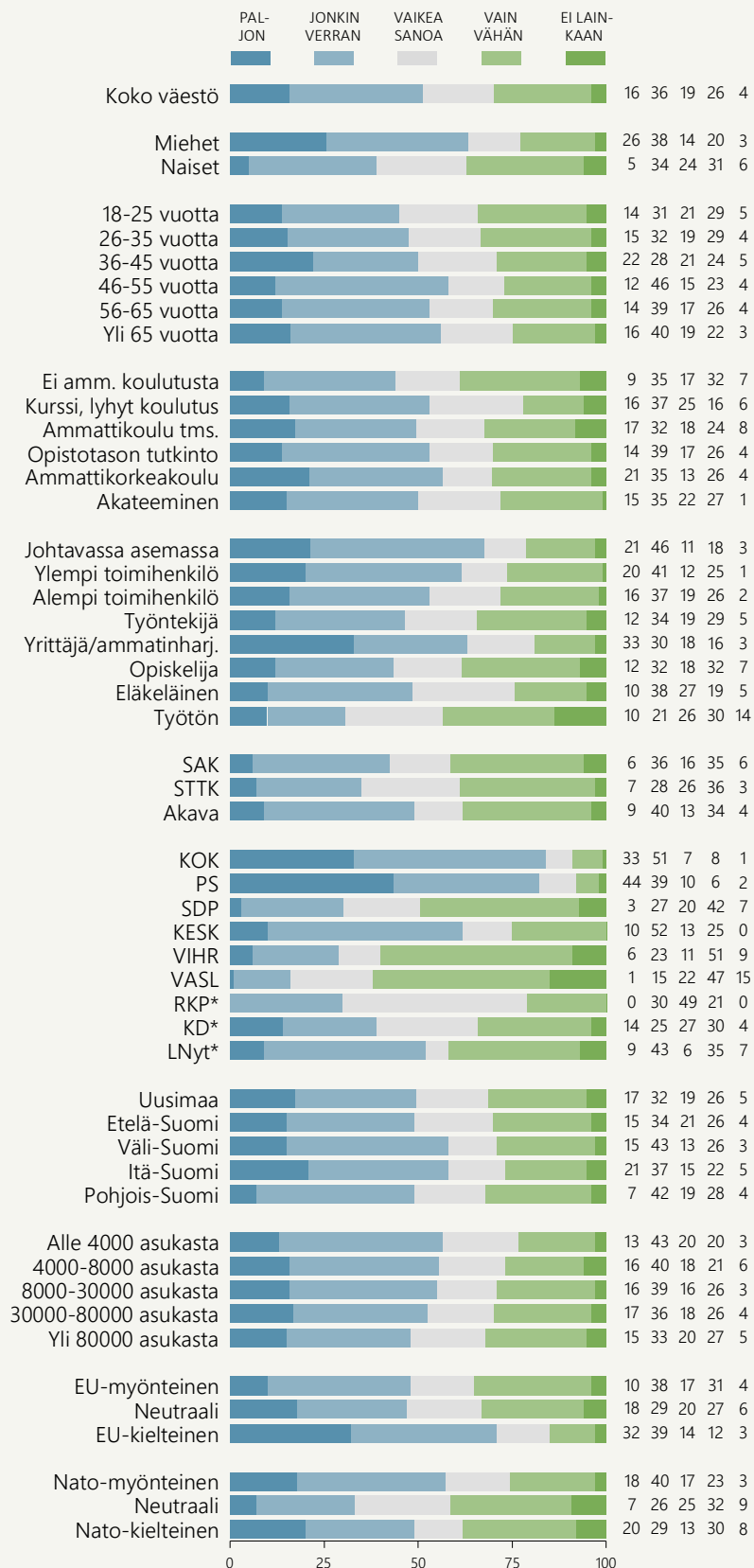
Missä määrin julkisen talouden eri menokohteista voitaisiin leikata rahoitusta: arviot syksyllä 2022 (ennen nykyisen hallituksen leikkaustoimia) ja syksyllä 2024 (mahdollisten lisäleikkausten kohdentaminen, %)

Liitekuvio 2.

Missä määrin julkisen talouden eri menokohteista voitaisiin leikata rahoitusta: Julkisen talouden leikkaukset kokonaisuutena/kaiken kaikkiaan (%)

Elinkeinoelämän valtuuskunta

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä.

EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyysit löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) ISSN 2342-0782 (PDF)